

Matka mielikuvituskaupunkiin
SHANGRI-LA

Onnen maa Shangri-La oli pelkkää mielikuvituksen tuotetta, kunnes Beijingissä päätettiin tehdä tarusta totta. Yunnanin maakunnan pohjoisosassa sijaitseva laakso on muutettu kulissiksi, jonne virtaa turisteja.

Teksti **Constantin de Slizewicz**
Kuvat **Thomas Goisque**

Kun vanhalla tiibetiläisalueella sijaitseva Shangri-Lan kiinalaiskaupunki ilmestyy horisonttiin, tulijat näkevät Songzanlinin luostarin kultaiset katot. Rakennus on kopio, sillä Maon hallinto tuhosi alkuperäisen 1600-luvulla rakennetun luostarin vuonna 1956.

Uudelleenrakennettu vanhakaupunki on lähempänä Tiibetlandiaa kuin aitoa Tiibetiä.

Shangri-Lan vanhimmassa osassa riehui muutama vuosi sitten tulipalo, joka tuhosi suurimman osan vanhoista rakennuksista. Ne on nyt rakennettu uudestaan. Vuonna 2016 kaupungissa kävi kaksi miljoonaa matkailijaa.

Saavuttamaton pyhä vuori
pitää osaltaan yllä
myyttiä Shangri-Lasta.

Shangri-La sijaitsee Kawagarbovuoren varjossa. Tiettävästi kukaan ei ole koskaan saavuttanut sen huippua. Kawagarbo on yksi Tiibetin kahdestatoista pyhästä vuoresta. Vuoristossa ovat myös Jangtse-, Mekong- ja Salweenjokien lähteet.

Joka toukokuussa Shangri-Lassa järjestetään ratsastuskilpailut. Keskusaukiolla, jolla kohoaa valtava rukousmylly eli taustalla näkyvä keltainen rakennus, järjestetään silloin myös popkonsertteja.

Ratsastuskilpailut järjestetään kaupungin stadionilla. Hevoset olivat seudulla 1950-luvulle saakka pääasiallinen kulkuneuvo, koska asfaltoituja teitä ei ollut. Sitkeydestään tunnettuja tiibetiläisiä ratsuja vaihdettiin Sichuanista tuotuun teehen.

Kiinalainen nuoripari poseeraa Yunnanin suurimman lamalaisen luostarin Songzanlinin edessä tiibetiläisissä puvuissa.

Jumalat on voitettu! ”So so lha gyalo!” huutavat tiibetiläiset muulinajajat. Ollaan Tiibetin ylängön itäreunassa Yadingin luonnonpuistossa, jossa kuulas valo saa maiseman hohtamaan ja ilma on ohutta. Retkikunta on saavuttanut yli 4 000 metrin korkeudessa sijaitsevan solan, ja edessä kohoaa huimaava näky: 5 958 korkea Jampelyangvuori pistää ylängöltä esiin kuin pyramidi tai hainhammas.

Vuori muistuttaa kovasti ”maailman kauneinta vuorta” Karakalia, josta englantilainen James Hilton kirjoitti vuonna 1933 ilmestyneessä romaanissaan

Sininen kuu (alk. *Lost Horizon*). James Hiltonin Shangri-Laksi nimeämä kuvitteellinen Sinisen kuun laakso sijaitsi Himalajan vuoriston sydämessä. Sieltä sen löysi neljä matkailijaa, joita kuljettanut lentokone oli syöksynyt maahan.

Ajatus Shangri-Lasta oli saanut alkunsa, kun Hilton oli lukenut itävaltais-amerikkalaisen tutkimusmatkailijan ja kasvitieteilijän Joseph Rockin *National Geographic* -lehteen kirjoittamaa reportaasisarjaa. Romaanissaan James Hilton kuitenkin varoittaa lukijaa kartoista: ”Ne ovat kaikki tarjolla teille, mutta ehkä

eräässä suhteessa saan säästää teiltä vaivaa. Ette tapaa Shangri-Lata yhdessäkään niistä.”

Ei yhdessäkään – ennen kuin vuonna 2001. Silloin syrjäinen taajama Yunnanin maakunnassa nimettiin virallisesti uudestaan Shangri-Laksi. Mandariinikiinaksi nimellä Zhongdian ja tiibetiksi nimellä Gyalthang tunnettu kylä sijaitsee lähellä Tiibetin autonomisen alueen rajaa ja tunnettiin lähinnä vain yhtenä Tiibettiin johtavan kauppareitin etapina. Nyt kylää alettiin kunnostaa valtion tuella ja sinne rakennettiin uusia tiibetiläistyylisiä rakennuksia.

Seuraavaksi laakso pääsi kiinalaisten matkajärjestäjien ohjelmaan. He alkoivat myydä asiakkaille aivan uudenlaista kokemusta: matkaa historialliseen Tiibetiin. Matkustajia on riittänyt. Turistit haluavat Shangri-Lahan nähdäkseen muun muassa ”pikku Potalan” eli Songzanlinin luostarin, jossa asuu noin 700 buddhalaismunkkia ja joka on kuin pienempi versio Lhasassa sijaitsevasta dalai-laman kotiluostarista.

Kaksi vuotta sitten yli 3 000 metrin korkeudessa sijaitsevassa Shangri-Lassa kävi jo yli 12 miljoonaa vierailijaa. Heiltä jää usein huomaamatta, että Kiinan virallisen kannan mukaan tuonpuoleista ei ole. Siksi ajatus Shangri-Lasta maanpäällisenä paratiisina on vähintäänkin hämmentävä. Kaupungista onkin tehty poliittisesti korrekki näyteikkuna Tiibetiin, jonka kulttuuri ulottuu autonomisen alueen rajoja kauemmas.

MELLAKAT JA TIUKKA POLIISIVALVONTA ovat Tiibetissä yhä todellisuutta. Kiinan hallinto korostaa, että Shangri-Lan kaltaisesta kehityksestä hyötyvät kaikki, kun raha- ja turistivirrat kasvavat.

James Hiltonin romaanissa Shangri-Lan lamalaisalta valtakuntaa Karakalvuoren juurella johtaa vanha kapusiinimunkki, isä Perrault, joka on luonut uuden buddhalaisuutta ja katolisuutta yhdistelevän uskonnon. Sinisen kuun laaksossa kuullaan munkkien hymisevän niin *Te Deum laudamusta* kuin *Om mani padme humia*. Niille, jotka seuraavat suuren pappilaman opetuksia on luvassa rauhaa, kypsyyttä, viisautta... ja ikuista elämää.

Eräänlaista ikuisuutta tavoitellaan myös Kiinan rakentamassa onnelassa. Shangri-La on yhtä suurta työmaata, koska siellä valmistaudutaan juhlimaan Diqingin autonomisen tiibetiläisen prefektuurin kuusikymmenvuotisjuhla. Beijing on käyttänyt sen kunniaksi satoja miljoonia euroja kaupungin vesijohtojen ja katujen kunnostamiseen ja julkisivujen uusimiseen. Kaupunkiin rakennetaan oopperaa, ja sisääntulotien varteen kohoaa koko tiibetiläisalueen suurin, peräti 108 metrin korkuinen stupa. Shangri-Lahan vedetään sekä moottori- että rautatietä yli 600 kilometrin päässä sijaitsevasta Kunmingista, joka on maakunnan pääkaupunki. Urakoiden pitäisi valmistua vuoden 2020 loppuun mennessä.

On vaikea uskoa, että vielä parikymmentä vuotta sitten Zhongdian oli maalaistaajama, jossa elettiin karjankasvatuksella ja metsänhoidolla. Kylän halki kulki vain yksi tie, jonka varrella oli muutama →

Koko uusi Shangri-La näkyy aurinkopaneelien ja rukouslippujen peittämältä kukkulalta. Viimeistään vuonna 2020 moottoritie ja rautatie yhdistävät kaupungin maakunnan pääkaupunkiin Kunmingiin.

Shangri-Lan kasvavasta vetovoimasta kertovat viiniviljelmät, jotka sijaitsevat neljän tunnin autmatkan päässä kaupungista. Ao Yunin tilalla Mekongin yläjuoksulla tuotetaan turistien arvostamaa cabernet sauvignonia.

Kuvitteellinen laakso ilmestyi maailmankartalle vuonna 2001.

rautakauppa, vaateliike ja taloustarvikepuoti. Kauppojen ulkopuolella oli vielä hevospuomeja, sillä ennen kuin ensimmäinen tie 1950-luvulla asfaltoitiin, paikasta toiseen liikuttiin enimmäkseen ratsain.

Ben Hillman, Tiibetin syrjäseutujen kehitysprojektien australialainen asiantuntija, osallistui Zhongdianin muuttamiseen Shangri-Laksi.

”Sen jälkeen kun Jangtsen tulvat aiheuttivat vuonna 1998 alueella suuria tuhoja ja henkilövahinkoja, Kiinan keskushallinto kielsi kokonaan metsien hyötykäytön. Puut näet hidastavat rankkasateiden aiheuttamia tulvia”, hän selittää.

”Päätös pienensi huomattavasti paikallishallinnon tuloja. Alueen tulevaisuudesta vastaavat virkamiehet lanseerasivat uuden strategian, jossa pääosassa oli turismi.”

Hetki ei olisi voinut olla otollisempi, sillä kaksi vuotta aikaisemmin Kiinassa oli otettu käyttöön ”kolmen kultaisen viikon” vuosilomakäytäntö. Se tarkoitti kolmea peräkkäistä vapaapäivää helmikuussa, toukuussa ja lokakuussa. Tiibet kiehtoi jo silloin Kiinan uutta keskiluokkaa, ja yhä useammalla oli varaa lähteä lomalle tänne ”maailman katolle”.

Vuonna 2001 Beijingin viranomaiset perustivat rahaston Zhongdianin kehittämiseksi. He myös hyväksyivät Diqingin prefektuurin ehdottaman nimenmuutoksen, ja Shangri-La ilmestyi maailmankartalle.

TOUKOKUUN ALUN lomapäivinä Dukezongin vanhankaupungin nupukivikaduilla Shangri-Lassa kuljeskelee turisteja. Fujianin tai Sichuanin maakunnista muuttaneet han-kiinalaiset pyörittävät kaupungin matkamuistoliikkeitä. Monia liikkeitä ja hotelleja pitävät myös tiibetiläiset yrittäjät, jotka ovat palanneet alueelle vietettyään usein koko ikänsä Intiassa. Vuoden 1959 Tiibetin kansannousun jälkeen satatuhatta tiibetiläistä seurasi dalai-lamaa maanpakoon.

31-vuotias Nom Nom työskenteli kymmenen vuotta Intiassa ja Yhdysvalloissa eri matkatoimistojen ja kansainvälisten hotellien palkkaamana oppaana, mutta päätti lopulta palata isiensä maille. Nyt hänellä on oma pieni hotelli, The Birch, jossa käy lähinnä kiinalaisia turisteja.

Tänä kesäkuisena iltapäivänä hän on tullut treenaamaan kuntosalille modernin kerrostalon ylimmän kerrokseen. Ikkunasta näkyy vanhakaupunki uustiibetiläisine rakennuksineen.

”Intiassa me saimme kyllä harjoittaa uskontoamme, mutta elämä oli ankaraa, eikä minunlaisillani nuorilla ollut mahdollisuuksia edetä elämässä. Minun mielestäni on Tiibetin tulevaisuuden kannalta hyvä asia, että me palaamme ja pyrimme rauhanomaiseen ratkaisuun”, Nom Nom sanoo.

AJATUSTA TALOUSKASVUN AVULLA saavutetusta yhteiskuntarauhasta kannattaa myös Songtsen Gyalzur, joka tunnetaan paremmin nimellä Sonny. Hän syntyi Sveitsissä, jonne hänen tiibetiläiset vanhempansa lähtivät maanpakoon. 1990-luvun lopulla hänen äitinsä Tendol perusti Tiibettiin maan ensimmäiset orpokodit. Vuonna 2005 Tendol houkutteli kotimaahansa myös poikansa, joka oli tehnyt Sveitsissä menestyneen uran kiinteistöalalla.

Neljä vuotta myöhemmin Sonny perusti serkkunsa ja muiden sveitsiläisten osakkaiden kanssa yrityksen nimeltä Shangri-La Beer. Paikallisesta ohrasta tiibetiläisin voimin valmistettu olut tuotetaan panimossa, jonka rakentaminen maksoi kaksikymmentä miljoonaa dollaria. Yrityksellä on tällä hetkellä valikoimassaan kuusi olutta, joista Black Yak voitti 2016 hopeamitalin Saksassa pidetyissä European Beer Star -kilpailussa.

Beijing ei ole investoinut Shangri-Lahan vain hyötyäkseen kukoistavista turismimarkkinoista. Myös tiibetiläisvähemmistön käytännöllisellä asenteella on osuutensa asiaan. Hyvä esimerkki tästä asenteesta ovat tammikuun 2014 tapahtumat. Tuolloin, tammikuun 10. ja 11. päivän välisenä yönä, kaupunki muuttui yhtäkkiä helvetiksi: vanhassakaupungissa Dukezongissa puhkesi raivokas tulipalo. Alle kymmenessä tunnissa tuhaksi paloi 340 taloa, ja suuri osa kaupungin kulttuuriperinnöstä tuhoutui.

Dakpa Kelden ei unohda tuota yötä koskaan. Kolme päivää sen jälkeen hän seisoivat ravintolansa savuavissa raunioissa ja päätti, että hän jäisi kaupunkiin.

”Jotta näkisin esi-isieni kaupungin kehittyvän”, hän selittää. Näin tehdessään hän toteuttaa seuraamansa Buddhan oppeja. Onhan Buddha sanonut, että maailmankaikkeudessa on vain yksi muuttumaton laki: kaikki muuttuu, mikään ei ole pysyvää.

Dakpan isä Renchen Phuntsok syntyi Zhongdianissa, mutta joutui pakenemaan Himalajan vuoriston yli Intiaan pian sen jälkeen, kun Mao Zedong oli vuonna 1958 käynnistänyt Suuri harppaus -ohjelmansa. Sen tarkoitus oli muuttaa Kiina lyhyessä ajassa maatalousyhteiskunnasta kommunistiseksi →

Kun kaupunki oli vielä nimeltään Zhongdian, siellä asui 15 000 ihmistä. Nykyään Shangri-Lassa on 175 000 asukasta. Väkilukua kasvattaa se, että tiibetiläisten maanpakolaisten lapset palaavat alueelle. Sveitsissä syntynyt Songtsen Gyalzur (1) omistaa hyvin menestyvän Shangri-La Beer -panimon. Cai Rang (2) perusti perinnesuikun opiston. Dakpa Kelden (3, henkilö vasemmalla) ryhtyi hotellinpitäjäksi ja on myös perustanut koulun, jossa opetetaan perinteistä buddhalaista thangka-taidetta.

teollisuusvaltioksi. Mullistusten mukanaan tuoma nälänhätä aiheutti kuitenkin jopa kymmenien miljoonien ihmisen kuoleman. Renchen jätti Tiibetiin ensimmäisen lapsensa, tyttären, ja sai Intiassa toisen lapsen, Dakpan. Poika vietti munkkikoulussa lähes kymmenen vuotta 16-vuotiaaksi asti.

”Minä pidin niin kovasti elokuvista, muodista ja musiikista, että luovuin munkinkaavusta”, Dakpa kertoo.

Kiinan keski-luokka unelmoi nyt matkasta maailman katolle.

Vuonna 1987 Dakpa sai tietää, että hänen sisarensa asui yhä Kiinassa. Avoimuuden kausi ja tuolloin vallassa olleen Deng Xiaopingin lanseeraamat talousuudistukset mahdollistivat matkan Zhongdianiin.

”Olin yksi ensimmäisistä maanpakoon lähteneiden tiibetiläisten lapsista, joka palasi”, hän kertoo.

”Hallitus otti meidät hyvin vastaan ja tarjosi meille mahdollisuuden opetella kiinaa. Minä sain myös viran ulko- ja uskontoministeriöstä.”

Vuonna 1995, kun virkamiehet saattoivat uudistusten ansiosta siirtyä yksityiselle sektorille, Dakpa päätti siirtyä turismin pariin. Hän kävi Nepalissa, Itä-vallassa ja Yhdysvalloissa kursseja, jotka hän maksoi itse tai rahoitti ulkomaisilla apurahoilla. Työkenneltään useissa Shangri-Lan hotelleissa Dakpa perusti tiibetiläisystäviensä kanssa vuonna 2003 Khampa Caravan -matkatoimiston sekä Arro Khampa -ravintolan, jonka mukaan nimettiin sittemmin yksi vanhankaupungin arvostetuimmista hotelleista.

Hiljattain Dakpa perusti munkkiystävänsä kanssa myös Tibetan Thangka -akatemia.

”Sen tarkoitus on siirtää eteenpäin buddhalaisten *thangka*-maalausten tekemisessä tarvittavia tietoja ja taitoja. Oppilaina on tiibetiläisiä mutta myös ulkomaalaisia”, hän kertoo.

NYT JÄLLEENRAKENNUS on vanhassakaupungissa päätöksessä. Suurin osa tulipalossa tuhoutuneista taloista rakennettiin kuitenkin uudestaan mahdollisimman nopeasti ja halvalla, mikä turmeli vanhankaupungin luonteen. Pahat kielet kertovat, että kiinalaiset ottivat jälleenrakennuksessa mallia naapurikaupungista Lijiangista, ja tuloksena on eräänlainen Tiibetlandia, kiinalaisten versio Tiibetistä.

Useimpia uusissa taloista sijaitsevista liikkeitä ja ravintoloita pyörittävät Itä-Kiinasta muuttaneet siirtolaiset, ja kaikissa matkamuistokaupoissa on sama

MYYTIN JUURET

UTOPIAN TAUSTALLA ITSEOPPINUT TUTKIMUSMATKAILIJA

VUONNA 1933 julkaistun *Sinisen kuun* kirjoittaja James Hilton ei itse koskaan käynyt Tiibetissä. Kuvitteellinen Shangri-Lan valtakunta, joka herätti ihastusta niin Rooseveltin Amerikassa kuin Hitlerin Saksassa, syntyi Hiltonin kynästä sen jälkeen, kun hän oli 1920-luvun lopulla lukenut *National Geographic* -lehestä itävaltalais-amerikkalaisen tutkimusmatkailijan Joseph F. Rockin kirjoittamia reportaaseja.

Rock kulki Etelä-Aasiaa ristiin rastiin ennen

kuin päätyi vuonna 1922 Yunnanin pääkaupunkiin Kunmingiin. Siellä hän kuuli puhuttavan Everestiäkin korkeammasta vuoresta ja pelottavasta heimosta, jonka kuningatar esti ulkopuolisilta pääsyn alueelle.

Rock vietti seikkailijan elämää ja etsi Tiibetin ylängöltä tätä salaperäistä laaksoa, kunnes hänen oli vuonna 1949 kommunistien nousua valtaan pakko lähteä Tiibetistä. Loppuelämänsä hän vietti Havaijilla, missä yliopisto nimesi kasvikoelmansa hänen mukaansa.

valikoima: tiibetiläisiä rumpuja, puhvelinsarvesta tehtyjä kampoja ja kirkkaanvärisiä huiveja.

Vanhankaupungin suurin rakennus, maailman suurin rukousmylly, on 21 metriä korkea, kullavärinen ja näyttää vesitornilta. Nähtävyyksiä listataan rastittavat kiinalaiset turistit yrittävät pyörittää 60 tonnia painavaa myllyä kiroillen ja karjhdellen. Rukousmyllyn vieressä on penseän munkin vartioima temppele, jonka kovaäänisistä kaikuu komento ostaa suitsukkeita ennen rukoilemaan menoa.

Samanlainen tunnelma vallitsee myös Songzanlinin luostarissa. Kommunistit romuttivat alkuperäisen luostarin vuonna 1955, ja uutta rakennusta on rakennettu vuodesta 1997 lähtien. Turistit, jotka maksavat pääsylipusta keskimäärin 25 euroa, kulkevat pyhässä paikassa selfiekepit ojossa koettaen saada rahoilleen mahdollisimman paljon vastinetta.

Kaikesta huolimatta Shangri-Lassa on siellä täällä näkyvissä myös aitoutta. Vuosittaiseen hevosurheilutapahtumaan saapuu osanottajia lähikylistä ja kaikkialta Yunnanista. Kilpailijat kokoontuvat kaupungin suurelle stadionille kisaamaan viideksi päiväksi. Tänä vuonna sataa, joten katsomo on puoliksi tyhjä.

Paikallinen nuorisio menee mieluummin seuraamaan kaupungin ulkopuolella pidettäviä ensimmäisiä kansainvälisiä motocross-kisoja, ”moottorihevosia”, niin kuin tiibetiläiset ajokkeja kutsuvat. Eri puolilta Aasiaa saapuneita kilpailijoita on kuutisenkymmentä.

Yksi heistä on Yamahansa selässä kaasutteleva Maxence Dulou. Bordeaux’sta kotoisin oleva ranskalainen asuu Shangri-Lassa ja työskentelee Ao Yun-nimisen viinitilan isäntänä. Tilan nimi tarkoittaa ”lentää pilvien yllä”. Viljelmät sijaitsevat neljän tunnin ajomatkan päässä Shangri-Lasta pohjoiseen Mekongin jokilaakson jyrkällä rinteellä, josta ranskalainen LVMH-yhtymä löysi sopivan paikan Cabernet Sauvignon -rypäleilleen.

Viini valmistetaan luonnonmukaisesti, mikä tarkoittaa sitä, että lähikylien tiibetiläiset poimivat Ao Yunin rypäleet pieniltä palstoilta käsin.

”Meidän kolmekymmentä hehtaariamme jakautuvat neljään pieneen kylään, joka sijaitsevat 2 200–2 600 metrin korkeudessa”, kertoo Maxence Dulou osoittaen ylpeänä vihreistä tilkuista muodostuvaa mosaiikkia.

Viljelysten yllä, Himalajan vuorijonon ulommaisilla rinteillä, kohoo 6 740 metriin majesteettinen Kawagarbovuori. Yksikään ihminen ei tietävästi ole käynyt sen huipulla.

Ehkä todellinen Shangri-La lymyileekin siellä ylhäällä? ●

VANHA KAUPPAREITTI

TEETÄ YUNNANISTA JA HEVOSIA TIIBETISTÄ

ZHONGDIAN OLI 600-luvulta eli Tang-dynastian ajoista lähtien välietappi kauppareitillä, jossa Kiinan ja Tiibetin välillä kuljetettiin teetä ja hevosia. Vaarallisten polkujen verkosto kulki läpi sankkojen metsien, syvien rotkojen ja vuorensolien. Polut yhdistivät Etelä-Yunnanin teeviljelmät Tiibetin keskiosiin ja kuningaskunnan pääkaupunkiin Lhasaan.

Teetankoja ja -levyjä kuljetettiin hevosten, mullien ja jakkien selässä sekä ihmisvoimin, ja ne vaihdettiin turkiksiin, lääkekasveihin ja ylänköjen vahvoihin hevosiin. Kuuluisa musta tee, pu'er, tunnettiin siitä, että se mahtui pieneen tilaan ja säilyi hyvin.

Vaihtokauppa saavutti huippunsa Ming-dynastian loppuaikoina 1600-luvulla, mutta se jatkui keisariajan loppuun 1900-luvun alkuun.